

Founders: State University of Economics and Technology

ISSN: 3041-1246

E-mail: ete@duet.edu.ua Journal homepage: <https://ete.org.ua>

JEL: H25, M41, M48

DOI: 10.62911/ete.2026.04.01.05

Tax Planning as an Element of Enterprise Business Strategy and its Relationship with IFRS

Citation:

Kondratiuk O. (2026). Tax Planning as an Element of Enterprise Business Strategy and its Relationship with IFRS. Scientific and practical journal "Economics and technical engineering". Vol.4 No.1 (2026), 56–67 <https://doi.org/10.62911/ete.2026.04.01.05>

Olha Kondratiuk

Assoc. Prof. PhD, State University of Economics and Technology, Kryvyi Rih, Ukraine

e-mail: kondratyuk_om@duet.edu.ua

 ORCID ID: 0000-0003-1000-0568

Abstract: In the contemporary economic environment characterized by macroeconomic instability, digital transformation, and frequent changes in tax legislation, the role of tax planning in enterprise management is significantly increasing. Tax planning is no longer limited to the technical calculation of tax liabilities; it has evolved into a strategic component of business strategy and corporate financial management. Its importance is further strengthened by the implementation of International Financial Reporting Standards (IFRS), which differ from tax accounting in the logic of determining financial results. This article examines tax planning as an element of enterprise business strategy and its integration with IFRS, particularly IAS 12 "Income Taxes". The study substantiates that tax planning ensures coordination between financial, investment, and accounting policies, influencing liquidity, profitability, and long-term competitiveness of enterprises. According to OECD data, tax policy and the efficiency of tax administration directly affect economic growth, investment activity, and financial stability. The research shows that tax planning performs several strategic functions: optimization of cash flows, support of investment decisions, risk management, and enhancement of competitive advantages. A key element of integration with IFRS is the concept of temporary differences, which generate deferred tax assets and liabilities. These differences allow enterprises to manage the timing of tax payments and improve financial planning efficiency. Special attention is given to aggressive tax planning and the OECD BEPS initiative, which aims to prevent base erosion and profit shifting. As a result, enterprises are increasingly shifting toward transparent and compliance-oriented tax strategies. The study also highlights the growing role of digital technologies in tax planning, including ERP systems and tax analytics tools. Tax planning is an integral part of enterprise business strategy, ensuring alignment between tax obligations and IFRS requirements. Its integration with IAS 12 contributes to financial stability, risk reduction, and long-term competitiveness of enterprises.

Received: 17/06/2026

Accepted: 25/06/2026

Keywords: tax planning, business strategy, IFRS, temporary differences, tax accounting, BEPS, tax risks, aggressive tax planning

JEL: H25, M41, M48

Tax Planning as an Element of Enterprise Business Strategy and its Relationship with IFRS

Olha Kondratiuk

Assoc. Prof. PhD, State University of Economics and Technology, Kryvyi Rih, Ukraine

e-mail: kondratyuk_om@duet.edu.ua

 ORCID ID: 0000-0003-1000-0568

Abstract: In the contemporary economic environment characterized by macroeconomic instability, digital transformation, and frequent changes in tax legislation, the role of tax planning in enterprise management is significantly increasing. Tax planning is no longer limited to the technical calculation of tax liabilities; it has evolved into a strategic component of business strategy and corporate financial management. Its importance is further strengthened by the implementation of International Financial Reporting Standards (IFRS), which differ from tax accounting in the logic of determining financial results. This article examines tax planning as an element of enterprise business strategy and its integration with IFRS, particularly IAS 12 "Income Taxes". The study substantiates that tax planning ensures coordination between financial, investment, and accounting policies, influencing liquidity, profitability, and long-term competitiveness of enterprises. According to OECD data, tax policy and the efficiency of tax administration directly affect economic growth, investment activity, and financial stability. The research shows that tax planning performs several strategic functions: optimization of cash flows, support of investment decisions, risk management, and enhancement of competitive advantages. A key element of integration with IFRS is the concept of temporary differences, which generate deferred tax assets and liabilities. These differences allow enterprises to manage the timing of tax payments and improve financial planning efficiency. Special attention is given to aggressive tax planning and the OECD BEPS initiative, which aims to prevent base erosion and profit shifting. As a result, enterprises are increasingly shifting toward transparent and compliance-oriented tax strategies. The study also highlights the growing role of digital technologies in tax planning, including ERP systems and tax analytics tools. Tax planning is an integral part of enterprise business strategy, ensuring alignment between tax obligations and IFRS requirements. Its integration with IAS 12 contributes to financial stability, risk reduction, and long-term competitiveness of enterprises.

Keywords: tax planning, business strategy, IFRS, temporary differences, tax accounting, BEPS, tax risks, aggressive tax planning

Податкове планування як елемент бізнес-стратегії підприємства та його зв'язок з МСФЗ

Ольга Кондратюк

Доцент, к.е.н, Державний університет економіки і технологій, м. Кривий Ріг, Україна

e-mail: kondratyuk_om@duet.edu.ua

 ORCID ID: 0000-0003-1000-0568

Анотація: У статті досліджено податкове планування як елемент бізнес-стратегії підприємства та його інтеграцію з міжнародними стандартами фінансової звітності (IFRS), зокрема МСБО 12 «Податки на прибуток». Обґрунтовано, що в умовах макроекономічної нестабільності, цифровізації економіки та посилення глобального податкового регулювання податкове планування набуває стратегічного значення і виходить за межі лише мінімізації податкових зобов'язань. Розкрито взаємозв'язок між бухгалтерським і податковим обліком через механізм тимчасових різниць, які формують відстрочені податкові активи та зобов'язання. Доведено, що інтеграція з МСФЗ підвищує якість фінансових рішень, покращує

планування грошових потоків та забезпечує ефективне управління податковими зобов'язаннями. Узагальнено основні функції податкового планування: оптимізація грошових потоків, підтримка інвестиційних рішень, управління податковими ризиками, підвищення фінансової стійкості та формування конкурентних переваг підприємства. Визначено ключові інструменти, зокрема облікову політику, управління амортизацією, резервами, доходами, цифрові технології та ERP-системи. Окрему увагу приділено ризикам агресивного податкового планування та впливу ініціативи BEPS, що формує перехід до прозорих і комплаєнс-орієнтованих моделей. Доведено, що цифровізація податкового адміністрування посилює роль аналітики та прогнозування податкових зобов'язань. Встановлено, що інтеграція податкового планування з МСФЗ забезпечує узгодження фінансових і податкових рішень у межах бізнес-стратегії підприємства, підвищує фінансову стабільність і довгострокову конкурентоспроможність.

Ключові слова: податкове планування, бізнес-стратегія підприємства, МСФЗ (IFRS), тимчасові різниці, податковий облік, BEPS, податкові ризики, агресивне податкове планування

Вступ (Introduction)

У сучасних умовах трансформації економіки, що супроводжується нестабільністю макроекономічного середовища, воєнними ризиками, цифровізацією фінансових процесів та постійними змінами податкового законодавства, значно зростає роль ефективного управління фінансовими ресурсами підприємств. У цих умовах податкове планування перестає бути суто технічною функцією бухгалтерського обліку і набуває ознак стратегічного інструменту управління бізнесом. Його значення посилюється також у контексті впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності, які формують іншу логіку визначення фінансового результату порівняно з податковим обліком.

Актуальність дослідження полягає в необхідності формування комплексного підходу до податкового планування, який би враховував як стратегічні цілі підприємства, так і вимоги міжнародних стандартів фінансової звітності. У таких умовах податкове планування виконує не лише функцію оптимізації податкового навантаження, а й забезпечує узгодження фінансової, інвестиційної та облікової політики підприємства.

За даними Організації економічного співробітництва і розвитку (OECD), податкова політика та ефективність податкового адміністрування безпосередньо впливають на рівень економічного зростання, інвестиційну активність та фінансову стабільність суб'єктів господарювання (OECD, 2024). Це зумовлює необхідність подальшого наукового осмислення механізмів інтеграції податкового планування у систему стратегічного управління підприємством із урахуванням вимог міжнародних стандартів фінансової звітності, а також удосконалення підходів до узгодження податкового та фінансового обліку в умовах посилення глобальних податкових трансформацій.

Ступінь наукової розробленості проблеми податкового планування у системі бізнес-стратегії підприємства є достатньо високим, однак характеризується фрагментарністю та відсутністю єдиного підходу до його стратегічної інтерпретації. У сучасних дослідженнях податкове планування переважно розглядається як елемент фінансового менеджменту, спрямований на мінімізацію податкових зобов'язань та управління податковими ризиками.

У працях українських та зарубіжних науковців акцентується увага на необхідності інтеграції податкового планування у систему стратегічного управління підприємством. Зокрема, дослідження Г. Мельничук, В. Ткаченко визначають податкове планування як складову системи управління підприємством, що забезпечує оптимізацію фінансових потоків та підвищення ефективності діяльності (Melnichuk & Tkachenko, 2022). Дослідження В. Руденко, Г. Погрішук присвячені проблемам управління податковими ризиками та їх впливу на фінансову стійкість підприємств в умовах економічної нестабільності (Rudenko & Pohrishchuk, 2025). О. Сасенко, В. Сьомченко, Є. Борсук, В. Козирев обґрунтовують необхідність інтеграції

податкового планування у систему бізнес-стратегії підприємства, оскільки воно безпосередньо впливає на прибутковість, інвестиційну привабливість та конкурентоспроможність бізнесу (Saienko et al., 2023).

У міжнародній науковій літературі (Füredi-Fülöp et al., 2024; Knežević et al., 2025; Spindler & Hacker, 2026) суттєва увага приділяється взаємозв'язку між податковим обліком та міжнародними стандартами фінансової звітності. Особливе значення має International Accounting Standards Board, який у стандарті IAS 12 «Income Taxes» визначає механізм формування відстрочених податкових активів і зобов'язань, що виникають унаслідок тимчасових різниць між бухгалтерським і податковим прибутком (IFRS Foundation. (n.d.). Це створює теоретичну основу для інтеграції податкового планування у систему фінансового менеджменту підприємства.

Аналітичні матеріали PwC свідчать, що комплексне податкове планування сприяє підвищенню стабільності ефективної податкової ставки, оптимізації грошових потоків, управлінню податковими ризиками та формуванню довгострокової інвестиційної привабливості підприємств. Відповідно до підходів, що застосовуються у практиці Deloitte, податкове планування є елементом корпоративного податкового консалтингу та розглядається як складова бізнес-стратегії підприємства, спрямована на оптимізацію податкового навантаження та узгодження фінансових рішень із загальною моделлю створення вартості бізнесу (PwC. (n.d.).

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування ролі податкового планування як елемента бізнес-стратегії підприємства та визначення особливостей його інтеграції з МСФЗ (зокрема IAS 12) у контексті формування відстрочених податків, управління тимчасовими різницями та підвищення ефективності фінансових рішень.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання: розкрити сутність податкового планування як елементу бізнес-стратегії підприємства; визначити його роль у забезпеченні фінансової стійкості та ефективності управління; дослідити вплив МСФЗ (зокрема IAS 12) на формування податкових рішень; проаналізувати значення тимчасових різниць між бухгалтерським і податковим обліком; узагальнити основні інструменти податкового планування та ризики його застосування.

Матеріали та методи (Materials and Methods)

Інформаційну основу дослідження становили міжнародні стандарти фінансової звітності, зокрема МСБО (IAS) 12 «Податки на прибуток», аналітичні та статистичні матеріали Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD), міжнародних консалтингових компаній, а також наукові праці українських і зарубіжних учених з питань податкового планування, фінансового менеджменту та корпоративної податкової політики. Для досягнення поставленої мети використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Метод аналізу та синтезу застосовано для узагальнення теоретичних підходів до визначення сутності податкового планування та його ролі у системі стратегічного управління підприємством. Метод порівняльного аналізу використано для дослідження особливостей взаємозв'язку фінансового та податкового обліку відповідно до вимог МСФЗ. Методи індукції та дедукції дали змогу сформулювати узагальнення щодо впливу податкового планування на фінансову стійкість і конкурентоспроможність підприємств. Системний та комплексний підходи використано для обґрунтування інтеграції податкового планування у систему фінансового менеджменту підприємства та оцінки впливу міжнародних податкових трансформацій і ініціатив BEPS на сучасні підходи до управління податковими процесами.

Результати (Results)

Податкове планування є системою законних управлінських дій, спрямованих на оптимізацію податкового навантаження підприємства шляхом використання норм

податкового законодавства, облікових стандартів та фінансових інструментів. Воно базується на принципах законності, економічної доцільності, стратегічної ефективності та фінансової безпеки. У сучасних умовах податкове планування вже не обмежується лише розрахунком податкових платежів, а інтегрується у загальну систему фінансового та стратегічного управління підприємством.

Податкове планування у системі бізнес-стратегії підприємства виконує багатофункціональну роль і виступає важливим інструментом забезпечення фінансової стійкості та підвищення ефективності управлінських рішень. У стратегічному вимірі воно спрямоване на оптимізацію податкового навантаження та управління чистими грошовими потоками, що безпосередньо впливає на рентабельність діяльності та вартість капіталу підприємства.

Крім того, податкове планування має інвестиційно-розподільчу функцію, оскільки впливає на оцінку інвестиційних проєктів, формування структури капітальних вкладень та вибір альтернатив розвитку бізнесу з урахуванням податкового ефекту. Це дозволяє підприємству підвищувати точність фінансового планування та приймати більш обґрунтовані стратегічні рішення.

Важливою є також його роль у забезпеченні ліквідності та управлінні грошовими потоками, зокрема через регулювання строків податкових платежів та використання механізмів відстрочених податкових активів і зобов'язань відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності. Це створює додаткові можливості для балансування фінансових ресурсів підприємства у часі.

У межах конкурентної стратегії податкове планування сприяє формуванню конкурентних переваг підприємства через зниження ефективної податкової ставки, підвищення прибутковості та створення додаткового ресурсу для інноваційного розвитку. В умовах глобальної конкуренції це безпосередньо впливає на ринкові позиції підприємства.

Окремо слід відзначити його роль у системі управління ризиками, оскільки податкове планування дозволяє мінімізувати регуляторні, фінансові та репутаційні ризики, пов'язані зі змінами податкового законодавства та посиленням міжнародного контролю (зокрема ініціатив BEPS).

Таким чином, податкове планування є інтегрованим елементом бізнес-стратегії підприємства, який поєднує фінансову, інвестиційну, ризик-орієнтовану та аналітичну функції, забезпечуючи узгодження податкової політики з довгостроковими цілями розвитку підприємства.

У контексті застосування МСФЗ податкове планування безпосередньо пов'язане з обліком відстрочених податків відповідно до МСБО 12 «Податки на прибуток». Ключовим елементом взаємозв'язку між МСФЗ та податковим плануванням є наявність тимчасових різниць, які формують відстрочені податкові активи та зобов'язання. Це створює додаткові можливості для стратегічного управління податковими потоками, оскільки підприємства можуть впливати на часову структуру витрат і доходів у межах дозволених облікових правил.

Взаємозв'язок між МСФЗ та податковим обліком та податковим плануванням можна представити таким чином (табл. 1).

Сучасні статистичні та аналітичні дані підтверджують ефективність податкового планування як елемента бізнес-стратегії. За даними міжнародних консалтингових компаній, підприємства, які системно застосовують податкове планування, знижують ефективну податкову ставку в середньому на 3–8 %. Крім того, різниця між бухгалтерським і податковим прибутком у великих корпораціях становить 12–25 %, що формує значний простір для стратегічного управління фінансовими потоками. До 70 % відстрочених податкових позицій мають довгостроковий характер і безпосередньо впливають на інвестиційну привабливість підприємств (*PwC (n.d.); PwC (n.d.); Deloitte, 2024*).

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) суттєво впливають на формування податкових рішень підприємств, оскільки змінюють підхід до визначення фінансового результату та структури витрат і доходів. На відміну від податкового обліку, який базується на фіскальних правилах нарахування податкових зобов'язань, МСФЗ орієнтовані на

економічну сутність операцій, принцип нарахування та достовірне відображення фінансового стану підприємства.

Таблиця 1. Взаємозв'язок МСФЗ, податкового обліку та податкового планування

Елемент	МСФЗ (IFRS)	Податковий облік	Податкові наслідки	Використання в податковому плануванні	Економічний ефект
Прибуток	Бухгалтерський фінансовий результат за принципом нарахування	Оподатковуваний прибуток за нормами податкового законодавства	Постійні та тимчасові різниці	Узгодження фінансового та податкового результату	Оптимізація ефективної податкової ставки
Амортизація	Визначається за строком корисного використання активів	Регулюється податковими нормами і методами	Тимчасові різниці у витратах	Вибір методів амортизації для регулювання податку в часі	Перенесення податкового навантаження
Резерви та забезпечення	Визначаються за принципом ймовірності та оцінки	Частково або з обмеженнями у визнанні	Відстрочені податкові активи (DTA)	Формування резервів для впливу на фінансовий результат	Управління ліквідністю
Доходи	Визнання за принципом нарахування (IFRS 15)	Визнання за податковими правилами (касовий/фактичний метод)	Різний момент оподаткування	Управління часом визнання доходів	Стабілізація грошових потоків
Переоцінка активів	Оцінка за справедливою вартістю (IFRS 13)	Податково визнається не завжди	Тимчасові різниці та DTL	Планування переоцінки активів	Вплив на майбутні податкові зобов'язання
Відстрочені податки (IAS 12)	Визнання DTA і DTL за всіма тимчасовими різницями	Не регулюється прямо	Облік майбутніх податкових наслідків	Стратегічне управління податковими потоками	Довгострокове фінансове планування

Джерело: узагальнено автором за Füredi-Fülöp et al. (2024); Knežević et al. (2025); Spindler & Hacker (2026); IFRS Foundation (n.d.); PwC (n.d.); PwC (n.d.); Deloitte (2024); OECD (n.d.); Karpinets (2025)

Особливе значення у цьому контексті має МСФЗ 12 «Податки на прибуток», який визначає порядок обліку поточних і відстрочених податків та регламентує підхід до визнання податкових наслідків господарських операцій. Саме через вимоги IAS 12 підприємства змушені враховувати податкові наслідки ще на етапі формування фінансової звітності, що безпосередньо впливає на управлінські та стратегічні податкові рішення.

У практичному вимірі МСФЗ впливають на податкове планування через формування облікової політики підприємства, вибір методів оцінки активів і зобов'язань, визначення моменту визнання доходів і витрат, оцінку фінансових результатів для інвесторів та кредиторів.

Таким чином, міжнародні стандарти фінансової звітності виступають не лише інструментом фінансового обліку, а й фактором, що опосередковано формує податкову поведінку підприємства через вплив на структуру фінансового результату.

Ключовим елементом взаємозв'язку між фінансовим та податковим обліком є тимчасові різниці, які виникають через відмінності у визнанні доходів, витрат, активів і зобов'язань за МСФЗ та податковим законодавством. Ці різниці є основою формування відстрочених податкових активів (Deferred Tax Assets, DTA) та відстрочених податкових зобов'язань (Deferred Tax Liabilities, DTL).

Тимчасові різниці виникають, зокрема, у таких випадках: різні методи амортизації основних засобів, різний момент визнання доходів та витрат, формування резервів та забезпечень, переоцінка активів за справедливою вартістю. Їх економічне значення полягає в тому, що вони відображають майбутні податкові наслідки поточних облікових операцій. Це дозволяє підприємству прогнозувати майбутні податкові платежі та інтегрувати податковий фактор у систему стратегічного фінансового планування.

З позиції податкового планування тимчасові різниці мають подвійне значення. Аналітичне значення – дозволяють оцінити майбутнє податкове навантаження та вплив облікової політики на фінансові результати. Стратегічне значення – забезпечують можливість управління часом виникнення податкових зобов'язань, що впливає на ліквідність та грошові потоки підприємства.

Таким чином, тимчасові різниці виступають ключовим механізмом зв'язку між бухгалтерським і податковим обліком, а також важливим інструментом інтеграції податкового планування у систему фінансового менеджменту підприємства.

У сучасних умовах податкове планування реалізується через комплекс взаємопов'язаних інструментів, які дозволяють підприємству законно оптимізувати податкове навантаження, підвищувати ефективність використання фінансових ресурсів та забезпечувати стабільність грошових потоків. Еволюція податкового середовища, цифровізація адміністрування податків та посилення міжнародного контролю (зокрема в межах ініціатив BEPS) зумовлюють необхідність застосування системного підходу до формування податкової стратегії підприємства (*OECD (n.d.); World Bank (n.d.); Karpinets, 2025*).

Одним із базових інструментів є облікова політика підприємства, яка визначає методи визнання доходів, витрат, оцінки активів та зобов'язань. Саме через облікову політику підприємство може впливати на фінансовий результат та формування тимчасових різниць між бухгалтерським і податковим обліком, що є ключовим елементом у контексті МСФЗ.

Важливим інструментом є вибір методів амортизації основних засобів і нематеріальних активів. Використання прискореної або рівномірної амортизації дозволяє регулювати розподіл витрат у часі, що безпосередньо впливає на податкове навантаження та фінансовий результат підприємства.

До інструментів податкового планування також належить управління витратами через формування резервів і забезпечень. Обґрунтоване створення резервів дозволяє оптимізувати фінансовий результат у межах бухгалтерського обліку, хоча податкове законодавство часто встановлює обмеження щодо їх визнання, що формує тимчасові різниці.

Суттєву роль відіграє структурування доходів і витрат у часі, тобто управління моментом їх визнання. Перенесення доходів або витрат між звітними періодами дозволяє підприємству вирівнювати податкове навантаження та забезпечувати стабільність грошових потоків.

Окремим інструментом є використання податкових пільг, преференцій і стимулів, які передбачені національним законодавством або міжнародними угодами. Це включає інвестиційні податкові кредити, прискорену амортизацію, звільнення від оподаткування окремих операцій або секторів економіки.

У сучасних умовах також активно застосовується цифрове податкове планування, яке базується на використанні аналітичних систем, ERP-рішень та податкової аналітики (*tax analytics*). Це дозволяє моделювати податкові сценарії, прогнозувати податкові зобов'язання та оцінювати ефективність управлінських рішень у реальному часі.

Не менш важливим інструментом є міжнародне податкове планування, яке пов'язане з вибором юрисдикцій, структуризацією транснаціональних операцій та управлінням трансфертним ціноутворенням. Водночас його застосування регулюється міжнародними стандартами прозорості та обмежується ініціативами BEPS, що спрямовані на запобігання агресивному податковому плануванню.

Таким чином, інструменти податкового планування формують багаторівневу систему управління податковими зобов'язаннями підприємства, яка поєднує облікові, фінансові, цифрові та стратегічні механізми. Їх комплексне застосування дозволяє підприємству не лише мінімізувати податкові витрати, але й підвищити фінансову стійкість, інвестиційну привабливість та конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі.

Додаткове теоретичне обґрунтування розуміння податкового планування як елемента бізнес-стратегії підприємства надає підхід, запропонований у праці М. С. Скоулза та М. А. Вольфсона «Taxes and Business Strategy: A Planning Approach» (Scholes & Wolfson, 1992; Scholes et al., 2015). У межах цієї концепції податкове планування розглядається не як інструмент мінімізації податкових зобов'язань, а як складова стратегічного управління вартістю підприємства після оподаткування.

Автори обґрунтовують, що ефективність податкових рішень визначається не лише їх фінансовим результатом, а й впливом на загальну економічну ефективність бізнесу. У цьому контексті формуються три базові принципи податкового планування:

- врахування всіх сторін економічної операції (All Parties), що передбачає оцінку податкових наслідків для всіх учасників трансакції;
- врахування всіх видів податків (All Taxes), включаючи як прямі податкові платежі, так і неявні податкові ефекти;
- врахування всіх витрат (All Costs), що передбачає аналіз податкових вигід у поєднанні з операційними, трансакційними та репутаційними витратами (Scholes et al., 2015).

Зазначений підхід дозволяє розглядати податкове планування як інтегровану частину фінансової та інвестиційної стратегії підприємства, де ключовим критерієм виступає максимізація чистої економічної вигоди, а не формальна мінімізація податкового навантаження.

У системі сучасного корпоративного управління цей підхід безпосередньо узгоджується з вимогами міжнародних стандартів фінансової звітності, зокрема МСБО 12 «Податки на прибуток», оскільки саме через механізм тимчасових різниць між бухгалтерським і податковим обліком підприємство отримує інструмент управління майбутніми податковими потоками та ліквідністю (табл. 2).

Таблиця 2. Інтеграція підходу Скоулза-Вольфсона у систему податкового планування підприємства

Елемент концепції	Економічний зміст	Інструменти реалізації в бізнесі	Взаємозв'язок з МСФЗ (IAS 12)	Стратегічний ефект
All Parties (всі сторони)	Оцінка податкових наслідків для всіх учасників операції	Структуризація угод, корпоративні схеми	Вплив на консолідацію фінансової звітності	Зниження податкових конфліктів
All Taxes (всі податки)	Комплексний облік прямих і непрямих податкових ефектів	Аналіз ефективної ставки податку	Формування відстрочених податків (DTA/DTL)	Оптимізація податкового навантаження
All Costs (усі витрати)	Врахування податкових і неподаткових витрат	Ризик-менеджмент, комплаєнс	Вплив на оцінку зобов'язань	Баланс податкової вигоди та ризиків
Податкова конвертація доходів	Зміна характеру доходів для податкової оптимізації	Фінансове структурування операцій	Вплив на момент визнання доходів	Підвищення післяподаткового прибутку
Міжперіодне переміщення доходів	Розподіл доходів у часі	Облікова політика	Формування тимчасових різниць	Згладжування податкового навантаження
Організаційна структура бізнесу	Вибір форми ведення діяльності	Холдинги, дочірні компанії	Вплив на консолідацію звітності	Глобальна податкова оптимізація

Джерело: узагальнено автором за Scholes & Wolfson (1992); Scholes et al. (2015)

Застосування моделі Скоулза–Вольфсона дозволяє розширити традиційне трактування податкового планування та інтегрувати його у систему стратегічного управління підприємством. У контексті МСФЗ цей підхід набуває особливої актуальності, оскільки тимчасові різниці між бухгалтерським і податковим обліком стають інструментом управління майбутніми податковими потоками та ліквідністю підприємства.

Таким чином, податкове планування переходить від тактичного інструменту економії до стратегічного елемента формування вартості бізнесу.

Важливим напрямом розвитку сучасного податкового планування є цифровізація податкового адміністрування. Використання електронної звітності, автоматизованих систем контролю та цифрових платформ податкових органів суттєво змінює підходи до управління податковими ризиками. У цих умовах підприємства змушені адаптувати власні фінансові моделі та підвищувати рівень прозорості податкової політики. Водночас цифровізація створює нові можливості для аналітики та прогнозування податкових витрат.

Особливого значення набуває проблема агресивного податкового планування. Реалізація міжнародного проєкту BEPS, ініційованого OECD, спрямована на запобігання розмиванню податкової бази та виведенню прибутків у низькоподаткові юрисдикції. Унаслідок цього підприємства повинні враховувати не лише економічний ефект податкового планування, але й можливі регуляторні та репутаційні ризики. Це свідчить про поступовий перехід від агресивних схем мінімізації податків до моделей стратегічного та прозорого податкового управління.

Агресивне податкове планування є формою використання законодавчих прогалин, міжнародних відмінностей у податкових системах та складних корпоративних структур з метою мінімізації податкових зобов'язань. Попри формальну законність окремих інструментів, така практика пов'язана з підвищеними фінансовими, регуляторними та репутаційними ризиками для підприємств (*Scholes et al., 2015; Knuutinen & Itälä, 2025; OECD, 2025; OECD, n.d.*).

Одним із ключових ризиків є податково-правовий ризик, який виникає внаслідок невідповідності застосованих схем податковому законодавству або його інтерпретації податковими органами. У результаті підприємства можуть стикатися з донарахуванням податків, штрафними санкціями та пенєю.

Важливим є також репутаційний ризик, оскільки великі корпорації, які використовують агресивні податкові стратегії, можуть зазнавати негативної реакції з боку суспільства, інвесторів та міжнародних організацій. Це безпосередньо впливає на їх інвестиційну привабливість та ринкову вартість.

До суттєвих належить фінансовий ризик, який проявляється у вигляді нестабільності грошових потоків через можливі податкові донарахування, перегляд фінансової звітності або втрату податкових переваг у майбутніх періодах.

Окремо слід виділити регуляторний ризик, що посилюється в умовах глобальної координації податкової політики. Він пов'язаний із посиленням контролю за трансфертним ціноутворенням, міжнародними операціями та структурами холдингових компаній.

У відповідь на поширення агресивного податкового планування Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD) ініціювала проєкт BEPS (Base Erosion and Profit Shifting), спрямований на протидію розмиванню податкової бази та виведенню прибутків у низькоподаткові юрисдикції (*OECD, n.d.*).

Реалізація ініціативи BEPS має суттєвий вплив на діяльність підприємств і проявляється у кількох ключових напрямках: посилення вимог до трансфертного ціноутворення та документування операцій, запровадження принципу економічної сутності над формою, обмеження використання гібридних фінансових інструментів, підвищення прозорості міжнародних корпоративних структур, обмін податковою інформацією між юрисдикціями.

Унаслідок цього підприємства змушені переглядати свої податкові стратегії та переходити від агресивних моделей оптимізації до більш прозорих і комплаєнс-орієнтованих

підходів. Це призводить до зростання ролі довгострокового податкового планування, яке враховує не лише фіскальні вигоди, але й регуляторну відповідність та репутаційні наслідки.

Таким чином, агресивне податкове планування в сучасних умовах супроводжується підвищеним рівнем ризиків, тоді як міжнародна ініціатива BEPS формує нову парадигму глобального податкового регулювання, що орієнтована на прозорість, справедливий розподіл податкової бази та мінімізацію можливостей штучного зниження податкових зобов'язань. Це змушує підприємства інтегрувати податкове планування у систему стратегічного управління ризиками та забезпечувати його відповідність міжнародним стандартам податкової прозорості.

Для українських підприємств питання інтеграції податкового планування у систему стратегічного управління набуває особливого значення в умовах воєнного стану, нестабільності валютного ринку, високого рівня інфляції та частих змін податкового законодавства. У таких умовах податкове планування виконує адаптаційну функцію, сприяє підвищенню фінансової стійкості підприємств та зменшенню негативного впливу зовнішніх економічних шоків.

Таким чином, податкове планування є невід'ємним елементом бізнес-стратегії підприємства, який забезпечує узгодження фінансових інтересів бізнесу з вимогами податкової системи та міжнародних стандартів фінансової звітності. Його інтеграція з МСФЗ формує сучасну модель фінансового управління, у якій бухгалтерський і податковий облік взаємодіють через механізм тимчасових різниць. Це дозволяє підприємствам підвищувати фінансову стабільність, знижувати ризики та забезпечувати довгострокову конкурентоспроможність. Подальший розвиток системи податкового планування має ґрунтуватися на поєднанні стратегічного управління, цифровізації фінансових процесів та дотримання міжнародних стандартів прозорості бізнесу.

Висновки (Conclusions)

Податкове планування в сучасних умовах трансформується з інструменту тактичної мінімізації податкових зобов'язань у повноцінний елемент бізнес-стратегії підприємства, який впливає на фінансові результати, інвестиційні рішення та довгострокову конкурентоспроможність. Його стратегічна роль полягає у забезпеченні оптимального балансу між податковим навантаженням, ліквідністю та ефективністю використання фінансових ресурсів.

Дослідження показало, що інтеграція податкового планування з МСФЗ, зокрема з МСБО 12 «Податки на прибуток», створює якісно новий рівень фінансового управління. Ключовим елементом цього взаємозв'язку є тимчасові різниці між бухгалтерським і податковим обліком, які формують відстрочені податкові активи та зобов'язання. Це дозволяє підприємствам не лише обліковувати податкові наслідки минулих операцій, а й прогнозувати майбутні податкові потоки.

Установлено, що податкове планування виконує низку стратегічних функцій: оптимізацію грошових потоків, підтримку інвестиційної активності, управління ризиками та формування конкурентних переваг. Водночас його ефективність суттєво залежить від облікової політики підприємства та ступеня гармонізації фінансової і податкової звітності.

Окрему увагу приділено ризикам агресивного податкового планування, яке в умовах глобальної податкової координації та реалізації ініціативи BEPS поступово втрачає свою ефективність. Міжнародні стандарти та регуляторні механізми спрямовують підприємства до більш прозорих та комплаєнс-орієнтованих моделей податкової поведінки.

Таким чином, податкове планування виступає інтегрованим елементом системи стратегічного управління підприємством, який забезпечує узгодження фінансових, податкових та інвестиційних рішень у межах єдиної бізнес-стратегії.

Перспективи подальших досліджень у цій сфері пов'язані з поглибленням аналізу взаємодії податкового планування з міжнародними стандартами фінансової звітності в умовах

цифрової трансформації економіки. Зокрема, актуальними є такі напрями: дослідження впливу цифрових технологій (ERP-систем, штучного інтелекту, tax analytics) на моделювання податкових рішень підприємств; аналіз трансформації податкового планування в умовах посилення глобального податкового регулювання та розвитку ініціатив BEPS 2.0; поглиблення досліджень взаємозв'язку між обліковою політикою підприємства та формуванням відстрочених податкових активів і зобов'язань; оцінка впливу ESG-факторів на податкову поведінку підприємств та їх фінансову звітність; дослідження особливостей податкового планування в умовах кризових економічних ситуацій, зокрема воєнного стану та високої макроекономічної нестабільності.

Конфлікт інтересів (Conflicts of interest)

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів

Фінансування (Funding)

Це дослідження не отримало зовнішнього фінансування

Література (References)

- Deloitte. (n.d.). Our services. <https://www.deloitte.com/us/en/services.html>
- European Commission. (2024). Taxation trends in the European Union 2024. <https://lnk.ua/u6SNsm9HU>
- Füredi-Fülöp, J., Murányi, K., & Várkonyiné J. M. (2024). Deferred tax in the Hungarian national and international accounting regulations. *MultiScience – MicroCAD International Multidisciplinary Scientific Conference*, 14(3). <https://doi.org/10.35925/j.multi.2024.3.20>
- IFRS Foundation. (n.d.). IAS 12 income taxes. <https://surl.li/aahine>
- Karpinets, V. (2025). Tax planning as a practical dominant of the corporate financial management system. *Ekonomichnyj analiz*, 35(2), 270–281. <https://doi.org/10.35774/econa2025.02.270>
- Knežević, G., Ristanović, V., & Pavlović, V. (2025). Predictive ability of accounting standard IAS 12 in agriculture. *Central European Business Review*, 14(2). <https://surl.li/kbihnm>
- Knuutinen, R., & Itälä, H. (2025). Aggressive tax planning in the post-BEPS era: Systematic approach with analysis and examples. *Nordic Tax Journal*, 1, 1–18. <https://doi.org/10.2478/ntaxj-2024-0011>
- Melnichuk, H., & Tkachenko, V. (2022). Tax planning in enterprise management system. *Scientific Bulletin of the State Tax University*.
- OECD. (2024). Corporate tax statistics 2024. https://www.oecd.org/en/publications/corporate-tax-statistics-2024_9c27d6e8-en.html
- OECD. (2024). Tax policy reforms 2024. <https://lnk.ua/njZFMWBul>
- OECD. (2025). Tax challenges arising from the digitalisation of the economy – consolidated commentary to the global anti base erosion model rules. <https://lnk.ua/cWrfNWesi>
- OECD. (n.d.). BEPS project. <https://lnk.ua/LaUt3dbFg>
- OECD. (n.d.). OECD/G20 base erosion and profit shifting project. <https://lnk.ua/y9qQtJHJm>
- OECD. (n.d.). Tax administration. https://www.oecd.org/en/topics/tax-administration.html?utm_source=chatgpt.com
- PwC. (n.d.). Advice on accounting for taxation. <https://surl.li/wkupww>
- PwC. (n.d.). Effective tax rate modelling. <https://surl.li/iabvil>
- Rudenko, V., & Pohrishchuk, N. (2025). Management of tax risks of business entities. *World of Finance*, 3(80), 121–134. <https://doi.org/10.35774/sf2024.03.121>
- Saienko, O. R., Somchenko, V. V., Borsuk, E. V., & Koziriev, V. O. (2023). Tax planning in the system of management of financial and economic activities of industrial enterprises. *Financial Strategies of Innovative Economic Development*, 2(58). <https://doi.org/10.26661/2414-0287-2023-2-58-09>

- Scholes, M. S., & Wolfson, M. A. (1992). Taxes and business strategy: A planning approach. Prentice Hall. <https://lnk.ua/33djIsMIe>
- Scholes, M. S., Wolfson, M. A., Erickson, M., Hanlon, M., Maydew, E., & Shevlin, T. (2015). Taxes and business strategy: A planning approach (5th ed.). Pearson. <https://lnk.ua/33djIsMIe>
- Spindler, L., & Hacker, B. (2026). Empirical analysis of deferred tax accounting under IFRS (IAS 12): An international comparison of diversity in practice. Rosenheim Papers in Applied Economics and Business Sciences, 14. <https://www.econstor.eu/handle/10419/340166>
- World Bank. (n.d.). Tax revenue indicators. <https://lnk.ua/3CeYWXHcU>